

De verdediging van de democratie

Volt Rheden – Jansen en de Feijter

Joep van Lit (joep.vanlit@ru.nl)

6 maart 2026

DEMOCRATIE STAAT ONDER DRUK

DEMOCRATIE STAAT ONDER DRUK

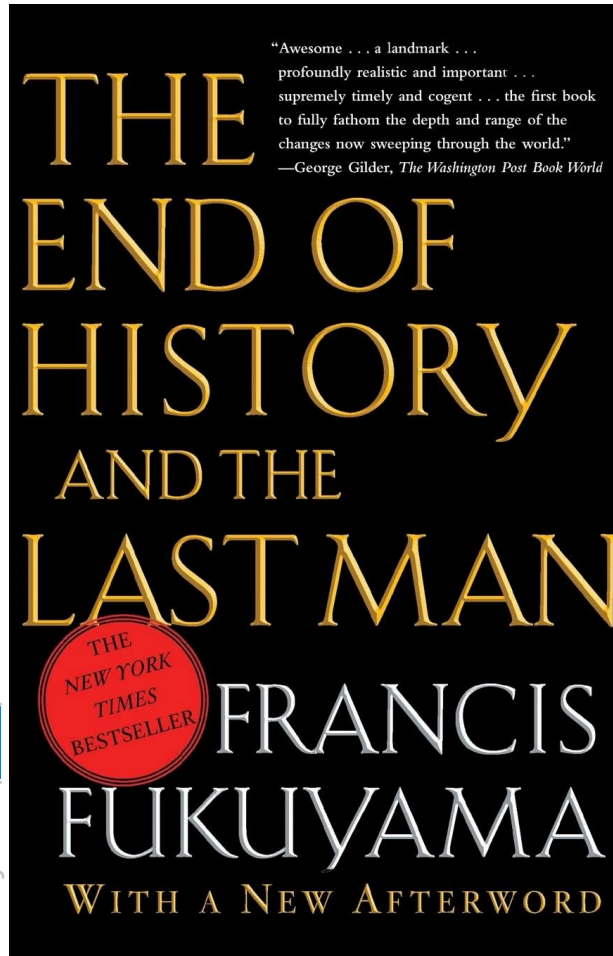

DEMOCRATIE STAAT ONDER DRUK

Afbeelding © European Commission, [hier](#)

Fukuyama (1989)

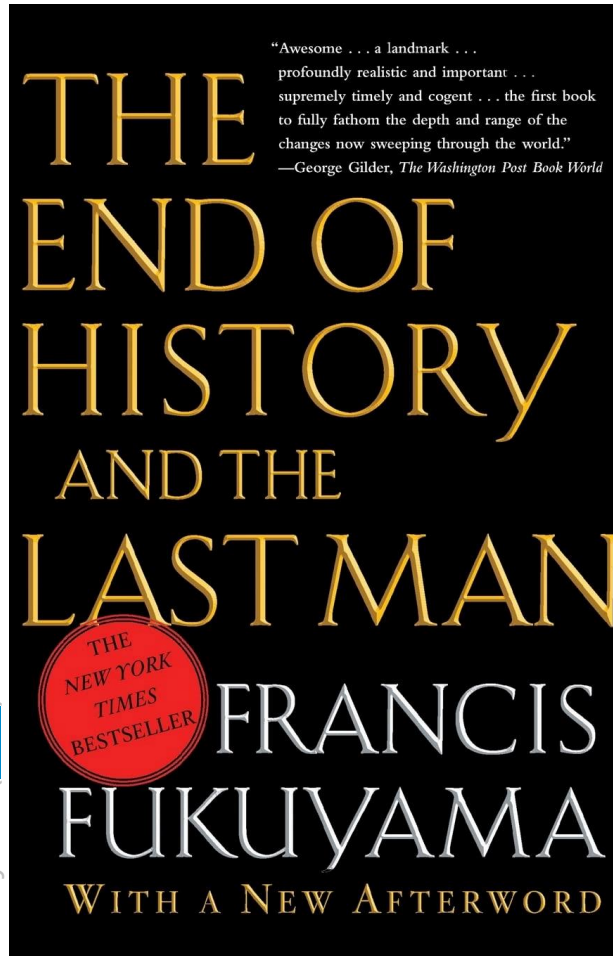

DEMOCRATIE STAAT ONDER DRUK

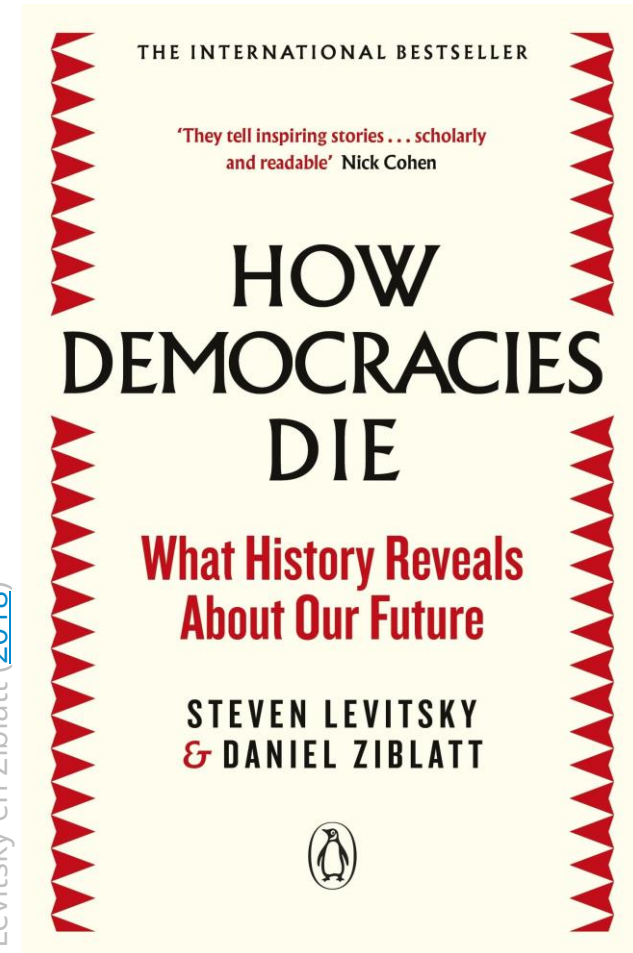
Afbeelding © European Commission, [hier](#)

Fukuyama (1989)

Levitsky en Ziblatt (2018)

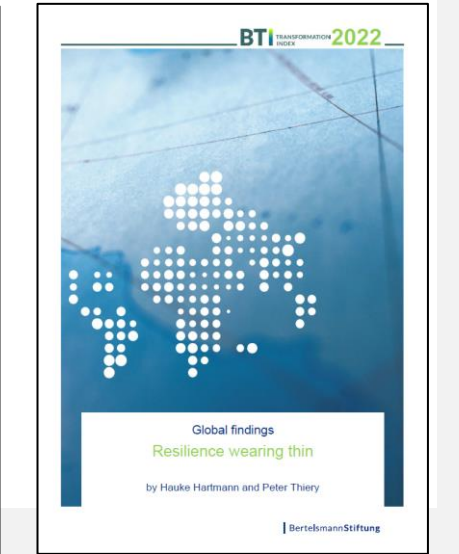
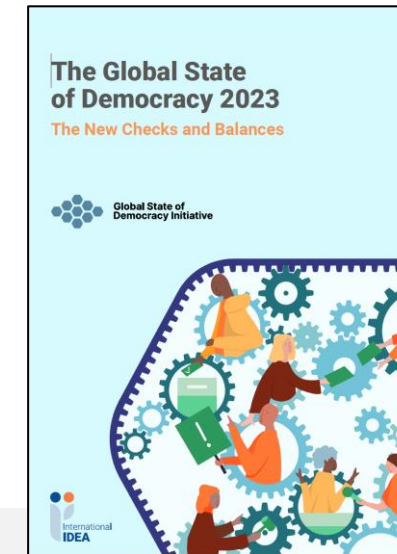
DEMOCRATIE STAAT ONDER DRUK

Sinds 2009 –15 jaar op rij – leven er meer mensen in landen die autocratiseren dan in landen die democratiseren (V-Dem, [2024](#))

Gewapend conflict en autoritaire agressie hebben de wereld minder veilig en minder democratisch gemaakt (Freedom House, [2024](#))

In elke regio van de wereld is de kwaliteit van de democratie afgenomen, met verminderingen op één of meerdere indicatoren in de helft van de landen per regio (International IDEA, [2024](#))

De fundamentele principes van democratie worden onder druk gezet door illiberaal populisme en autocratische heersers (BTI Global Trends, [2022](#))

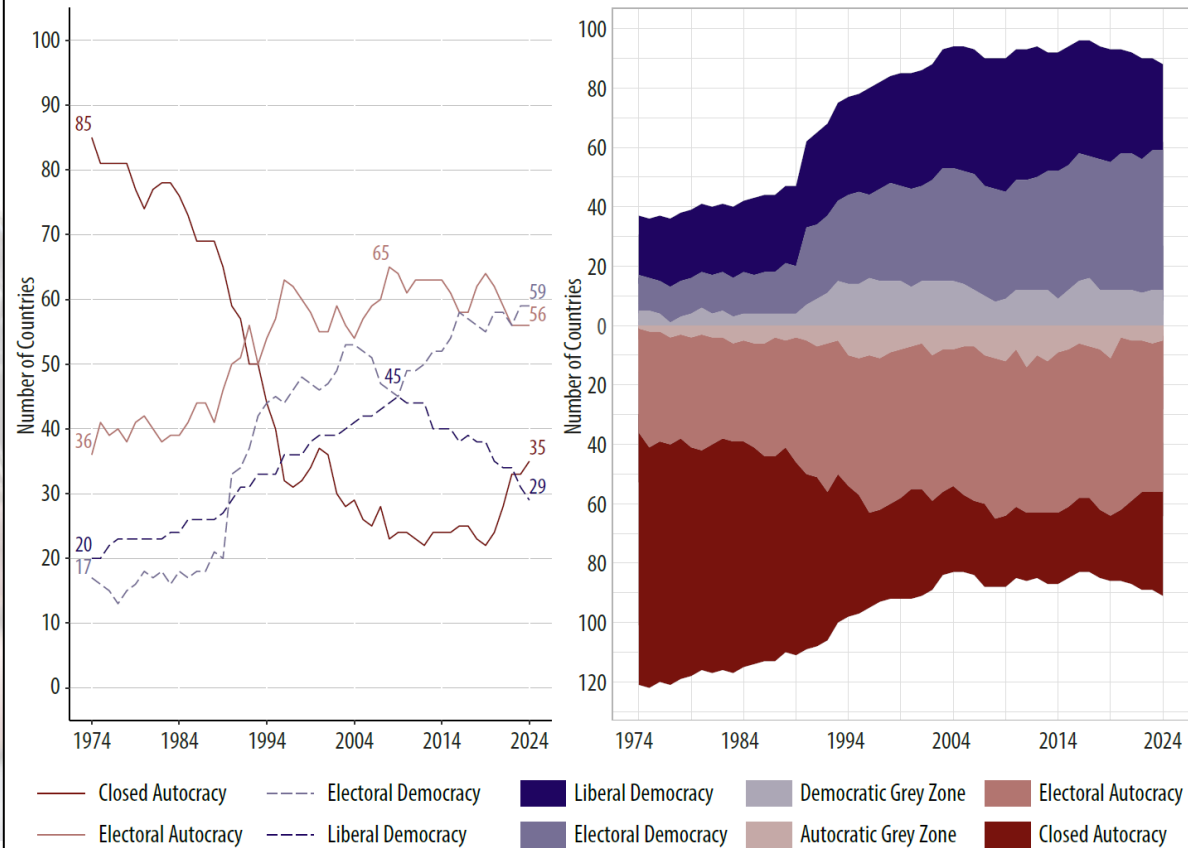

DEMOCRATIE STAAT ONDER DRUK

Image © European Commission, here

FIGURE 4. REGIME TYPES BY NUMBER OF COUNTRIES, 1974-2024

INTERNATIONAL BESTSELLER

They tell inspiring stories . . . scholarly and readable' Nick Cohen

HOW DEMOCRACIES DIE

What History Reveals About Our Future

STEVEN LEVITSKY
DANIEL ZIBLATT

V-Dem Democracy Report ([2025](#))

Radboud Universiteit

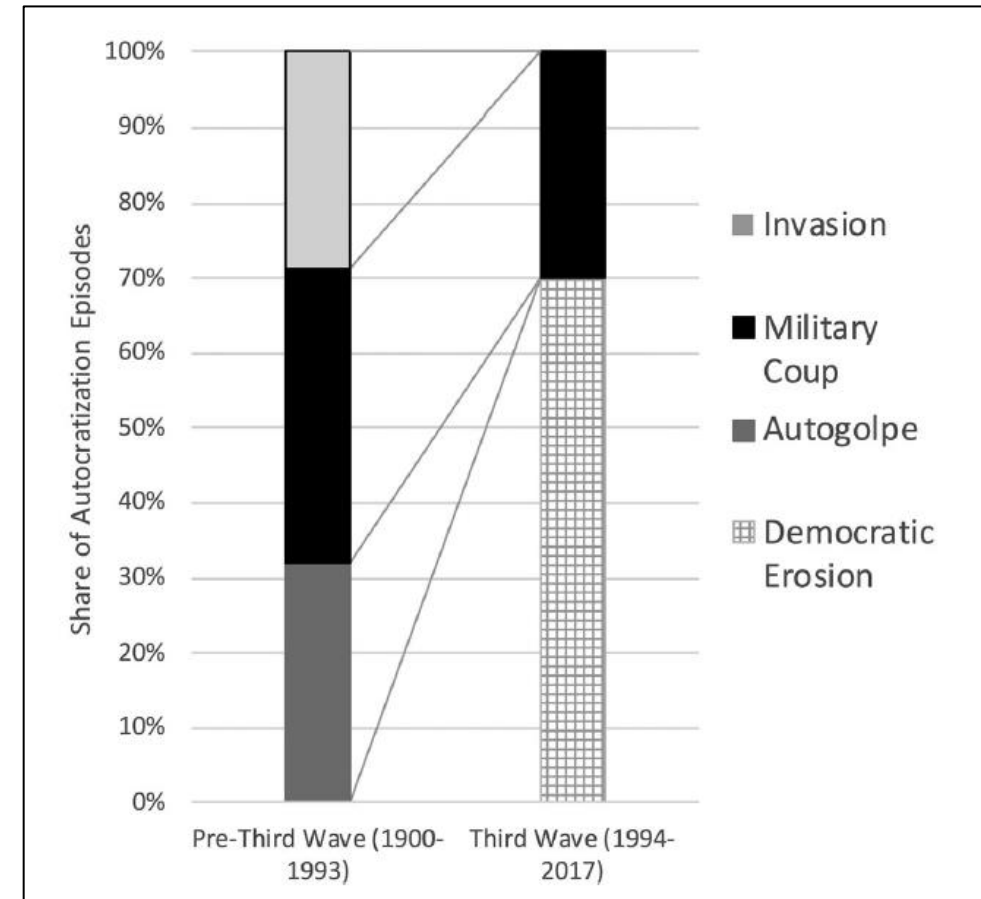

DEMOCRATIE STAAT ONDER DRUK

Van the end of history naar how democracies die

Sinds de 1990s: democratisch gekozen leiders zetten de democratie onder druk

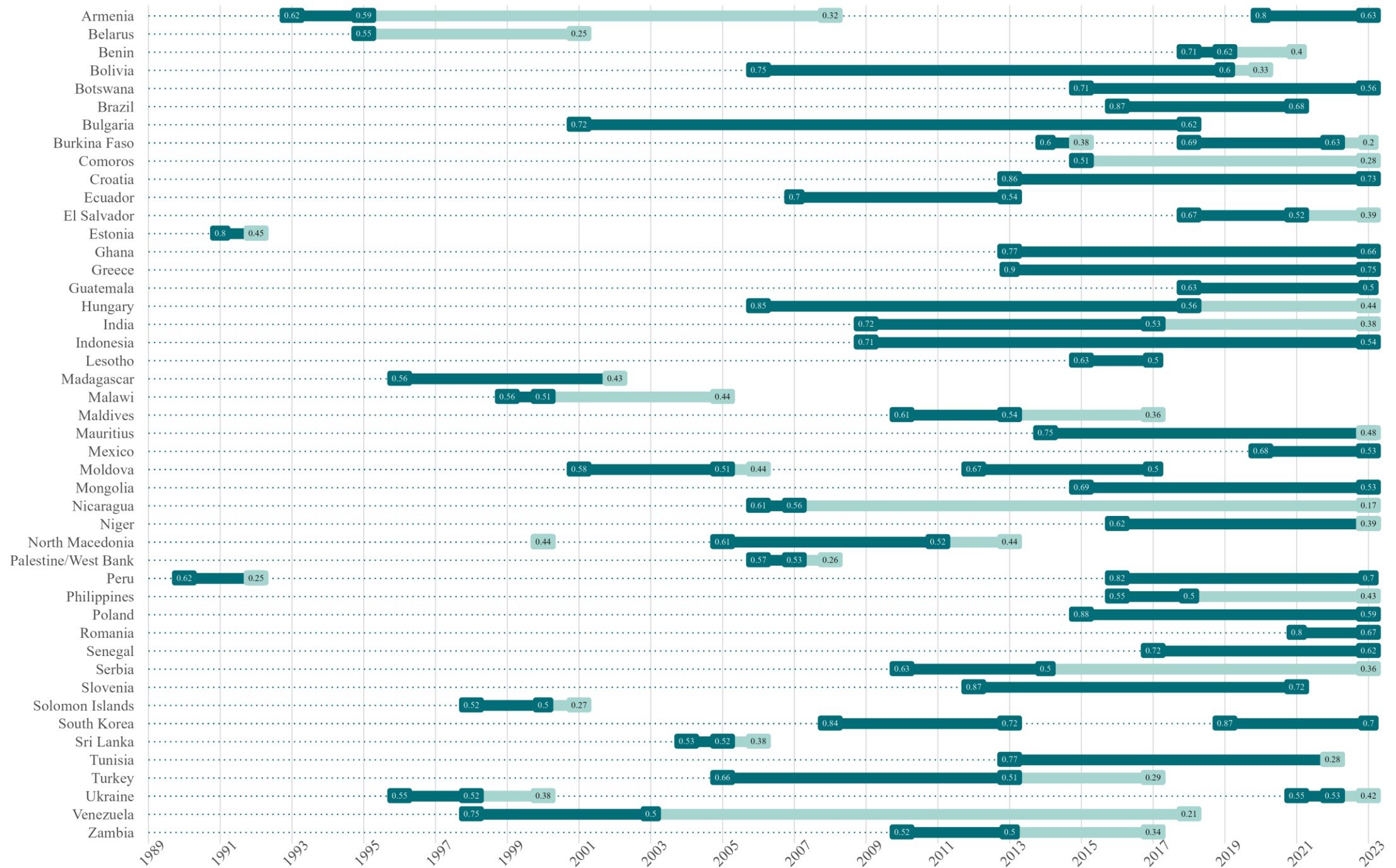
Minder bedreiging van buiten (invasie, militaire coup d'état), meer bedreiging van binnenuit → **aspirant-autocraten**

Lührmann en Lindberg ([2019](#), pp. 1104 - 1105)

DEMOCRATIE STAAT ONDER DRUK

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

OVERZICHT

1

Wat is democratie?

2

Wat is democratische erosie?

3

Wat kunnen we in Nederland leren van landen om ons heen?

4

Hoe werkt de verdediging van de democratie?

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

OVERZICHT

1

Wat is democratie?

2

Wat is democratische erosie?

3

Wat kunnen we in Nederland leren van landen om ons heen?

4

Hoe werkt de verdediging van de democratie?

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT IS DEMOCRATIE?

Opdracht:

Wat is een concreet voorbeeld van de/het meest democratisch(e) en de/het minst democratisch(e) situatie, instituut, of voorstel dat u kunt bedenken?

Gebaseerd op Cunningham ([2002](#))

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT IS DEMOCRATIE?

Democratie is een '*essentially contested concept*' (Gallie, [1955](#); Held, [2006](#))

- Liberal democracy
- Deliberative democracy
- Radical democracy
- Egalitarian democracy
- Social democracy
- Christian democracy
- Illiberal democracy
- Yellow democracy
- Shapeless democracy

(zie Gagnon, [2021](#) voor 3.539 verschillende 'democratieën' en Collier en Levitsky, [1997](#), voor een theoretische benadering)

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT IS DEMOCRATIE?

Democratie is een '*essentially contested concept*' (Gallie, [1955](#); Held, [2006](#))

- Liberal democracy
- Deliberative democracy
- Radical democracy
- Egalitarian democracy
- Social democracy
- Christian democracy
- Illiberal democracy
- Yellow democracy
- Shapeless democracy

Elk met eigen belangrijke onderdelen

- Verkiezingen
- Rechtsstaat
- Bescherming van rechten
- Burgerlijke en politieke vrijheden
- Inkomensgelijkheid
- Religieuze vrijheid
- Religieuze normen
- Inclusief burgerschap
- Nationalisme
- *Multilevel* bestuur
- ...

(zie Gagnon, [2021](#) voor 3.539 verschillende 'democratieën' en Collier en Levitsky, [1997](#), voor een theoretische benadering)

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT IS DEMOCRATIE?

Opdracht:

Als u moet kiezen, wat vindt u dan belangrijker voor een democratie?

Dat de Nederlandse regering
cruciale beslissingen neemt, en
niet de Europese Unie

Dat er een hoge opkomst is bij
verkiezingen

Gebaseerd op Van Lit ([2024](#)) / NKO ([2023](#))

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT IS DEMOCRATIE?

Opdracht:

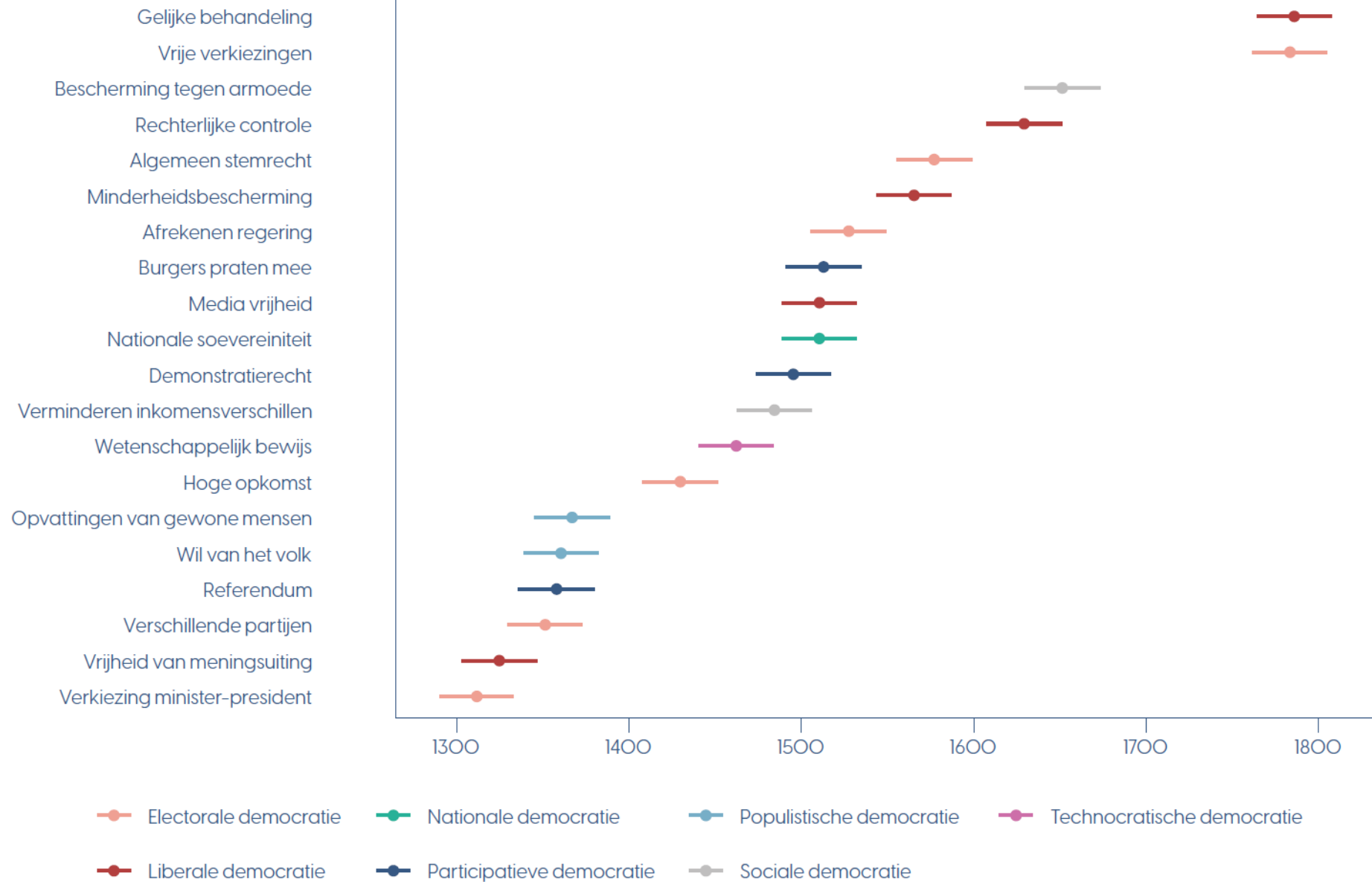
Als u moet kiezen, wat vindt u dan belangrijker voor een democratie?

Dat de rechten van
minderheden beschermd
worden

Dat de grootste partij bij
verkiezingen de minister-
president mag leveren

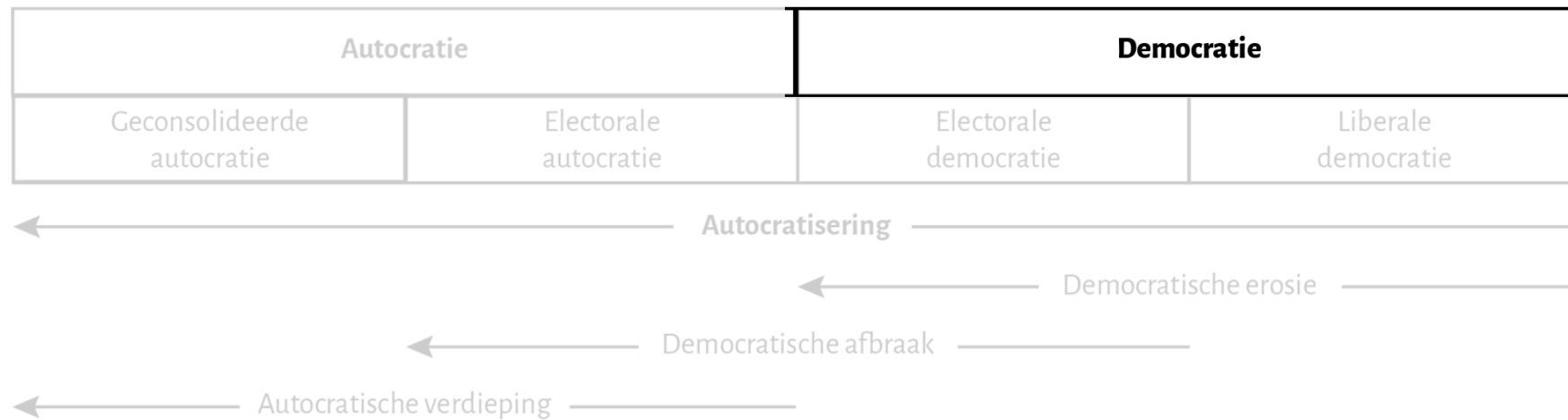
Gebaseerd op Van Lit ([2024](#)) / NKO ([2023](#))

DE VER WAT

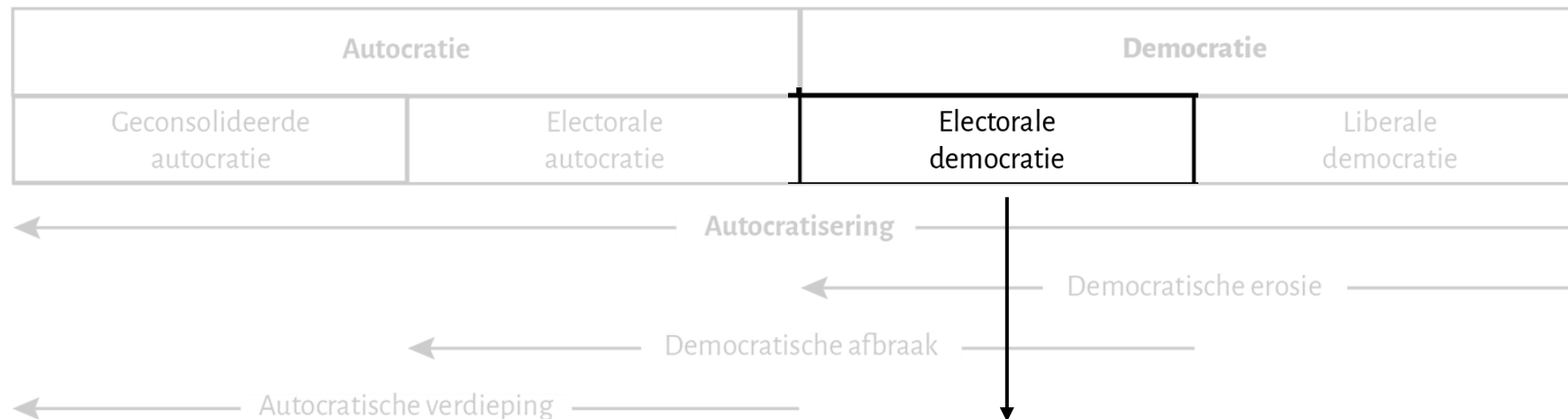
DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT IS DEMOCRATIE?

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

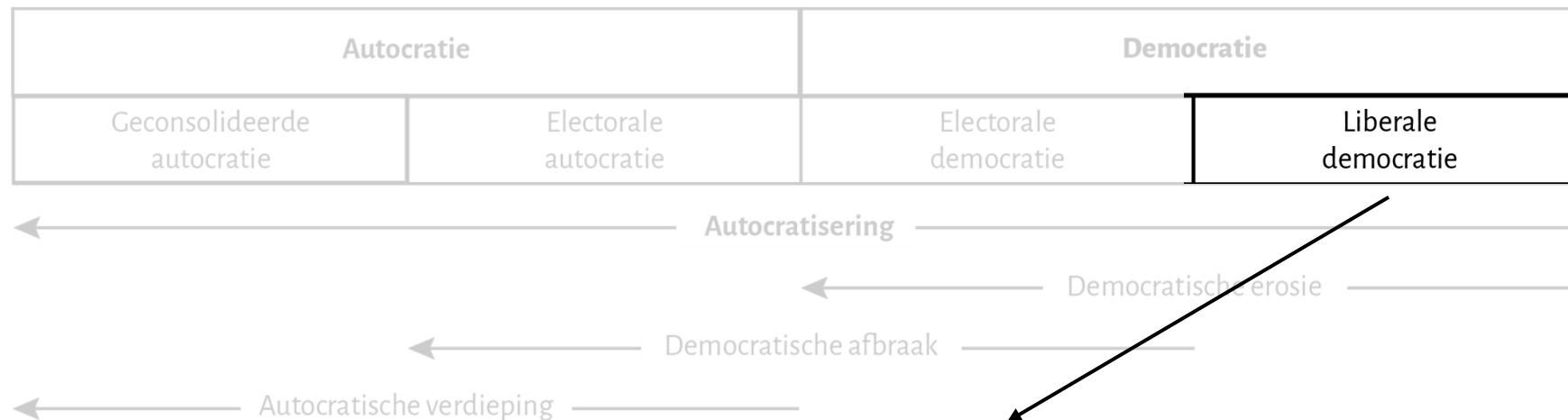
WAT IS DEMOCRATIE?

Democratie = vrije en eerlijke **verkiezingen** + **competitie** tussen verschillende ideeën + **inclusie** van zoveel mogelijk groepen (*polyarchy*, Dahl, [1971](#))

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT IS DEMOCRATIE?

Democratie = **electorale** democratie + burgerlijke **vrijheden** + bescherming van **minderheidsrechten** + **beperkingen** op de uitvoerende macht (Coppedge et al., [2011](#); O'Donnell, [2007](#))

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

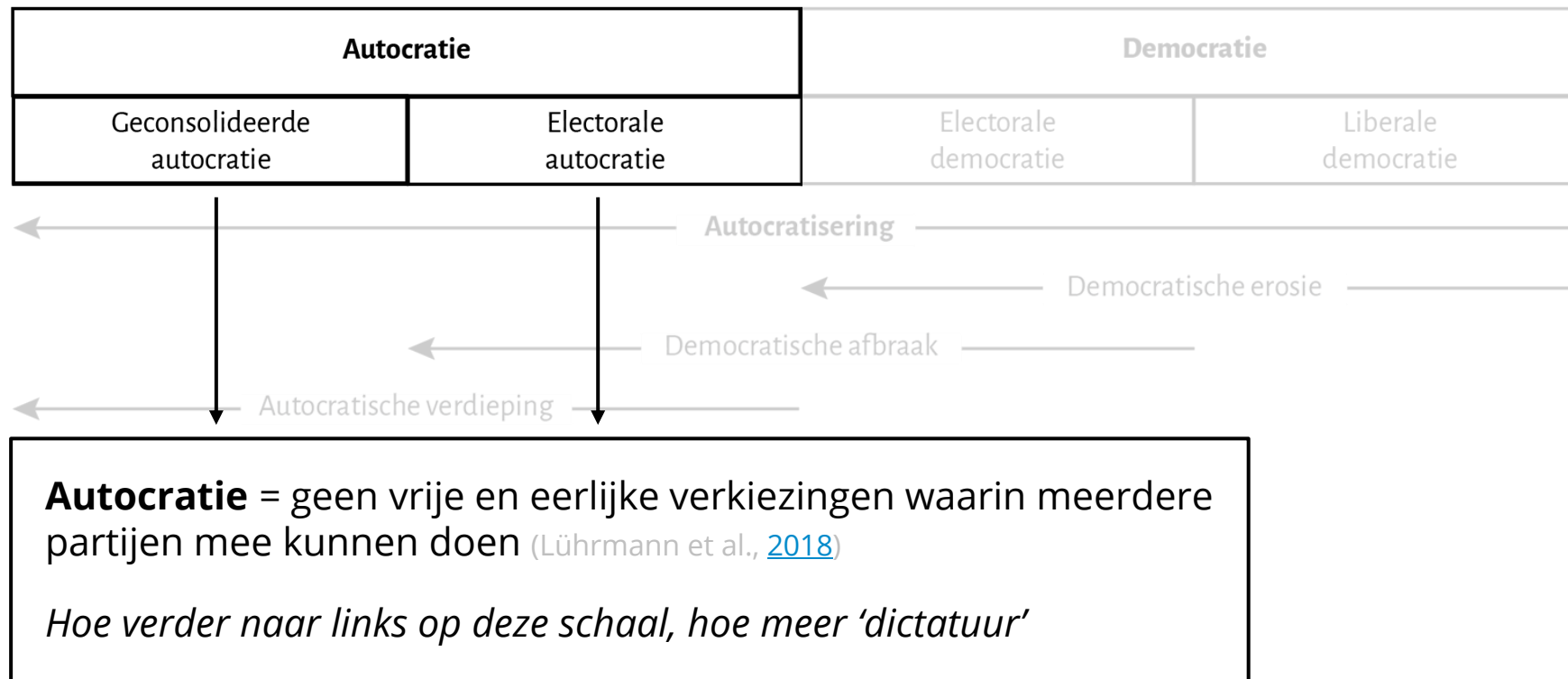
WAT IS DEMOCRATIE?

Van Lit (*forthcoming*)

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT IS AUTOCRATIE?

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

OVERZICHT

1

Wat is democratie?

2

Wat is democratische erosie?

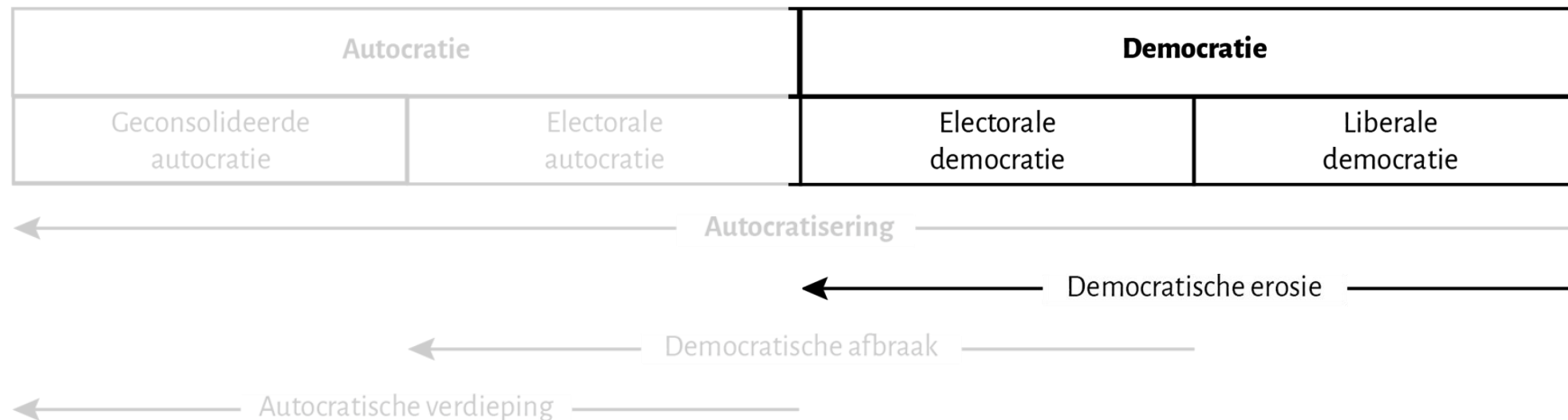
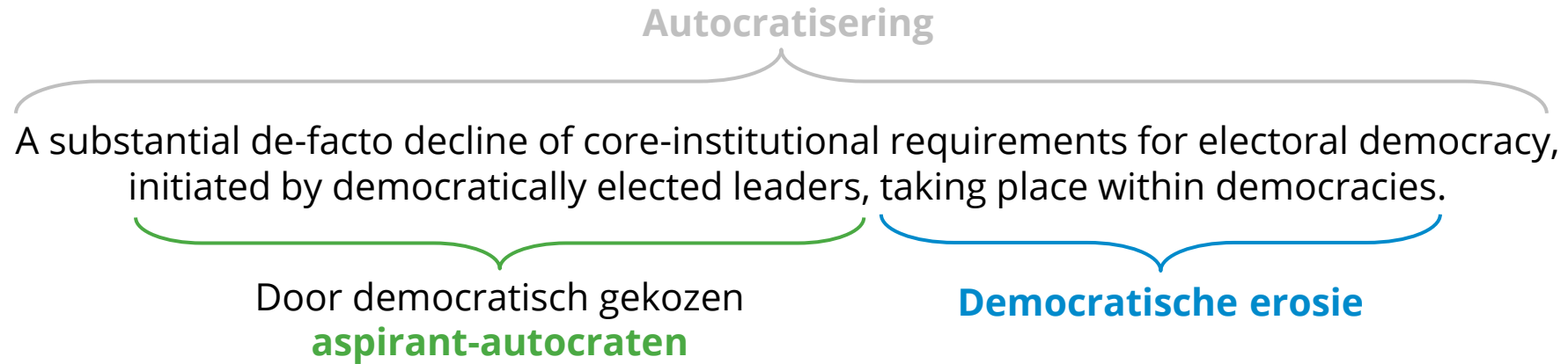
3

Wat kunnen we in Nederland leren van landen om ons heen?

4

Hoe werkt de verdediging van de democratie?

WAT IS DEMOCRATISCHE EROSIE?

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

GOLVEN VAN DEMOCRATISERING EN AUTOCRATISERING

Golven van democratisering zijn periodes waarin veel meer landen democratisering doormaken dan landen die stagneren of autocratisering doormaken

GOLVEN VAN DEMOCRATISERING EN AUTOCRATISERING

Golven van autocratisering zijn de periodes waarin autocratisering toeneemt, en democratizering afneemt:

1^e golf: interbellum

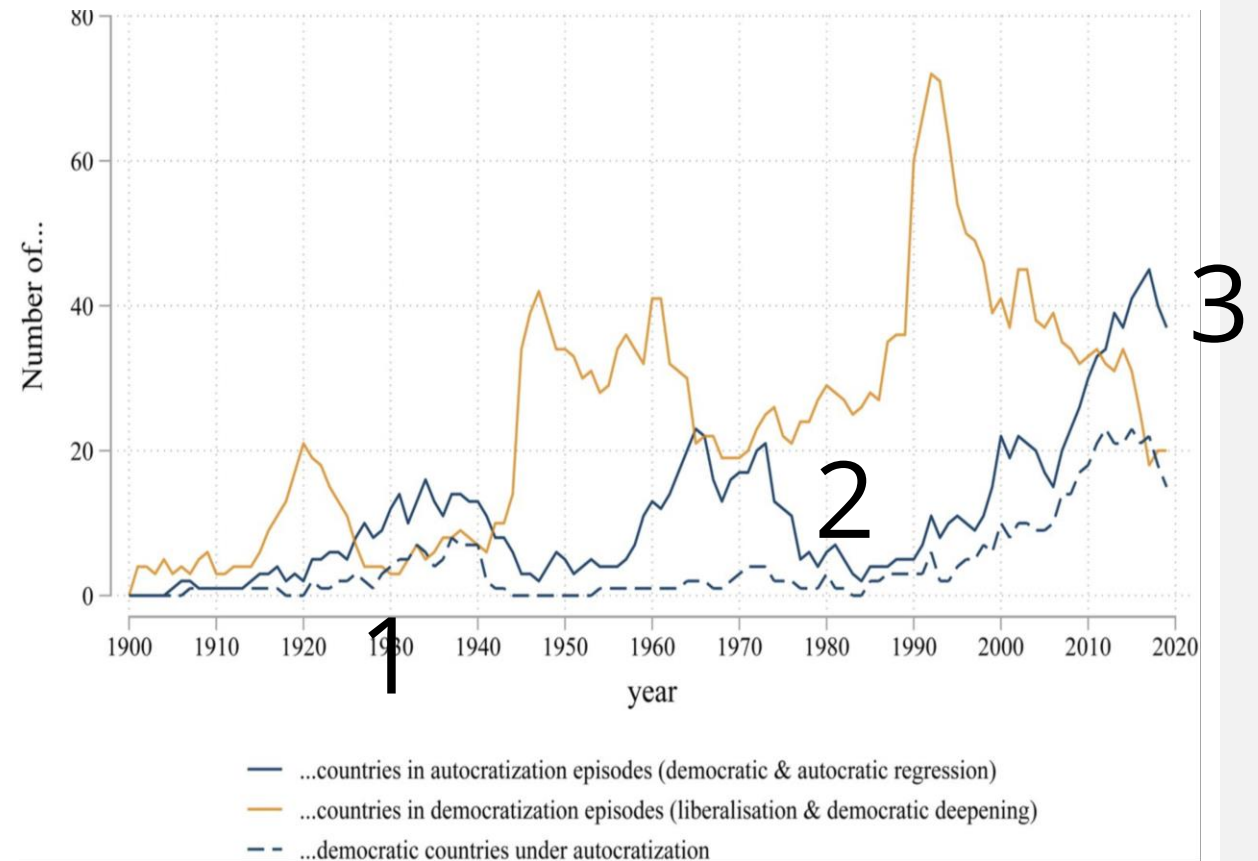
effect op zowel democratieën
als autocratieën

2^e golf: 1961 – 1977

effect op vooral autocratieën

3^e golf: sinds 1990

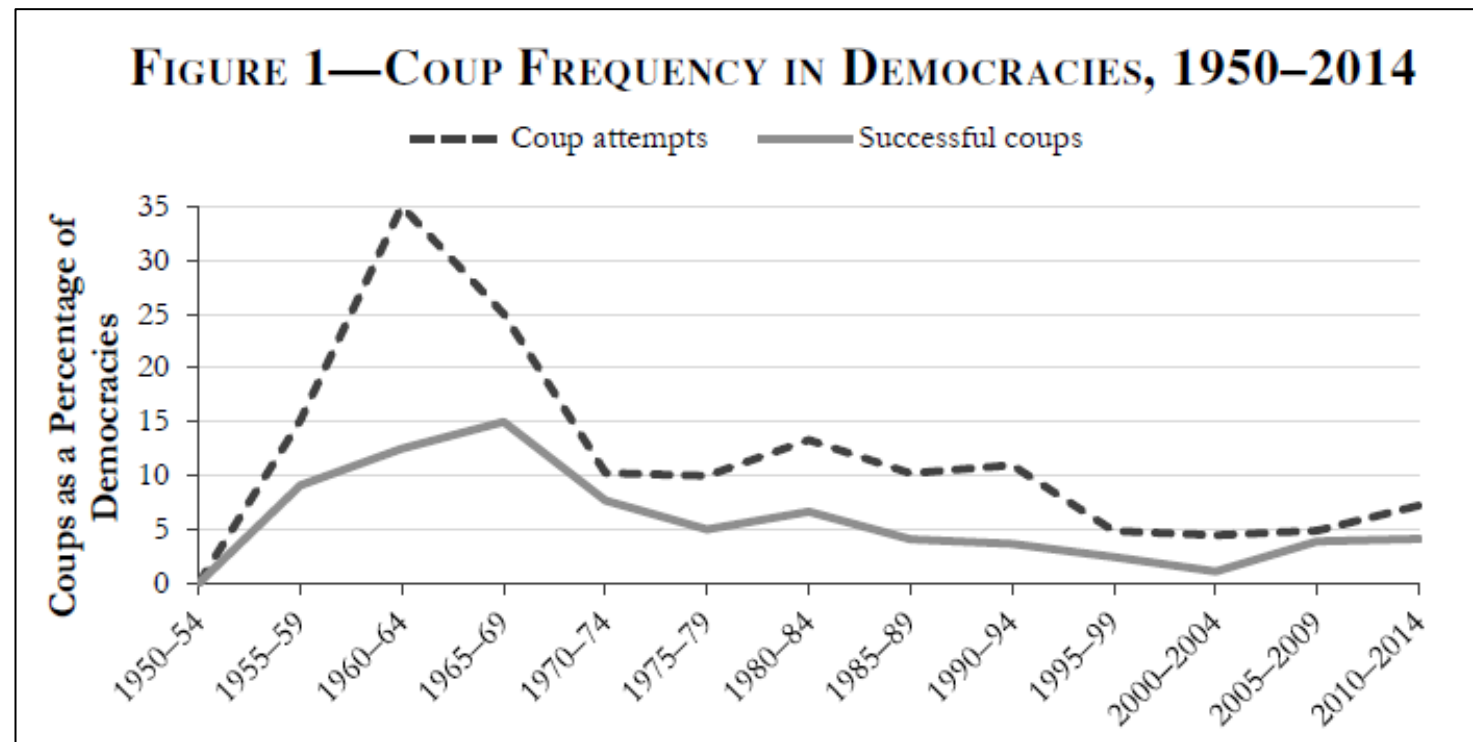
effect op vooral democratieën

Boese et al. (2021)

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE **VAN EXTERNE DREIGINGEN ...**

Voor 1994 (1e en 2e golven): democratische erosie vooral door (militaire) coups d'état

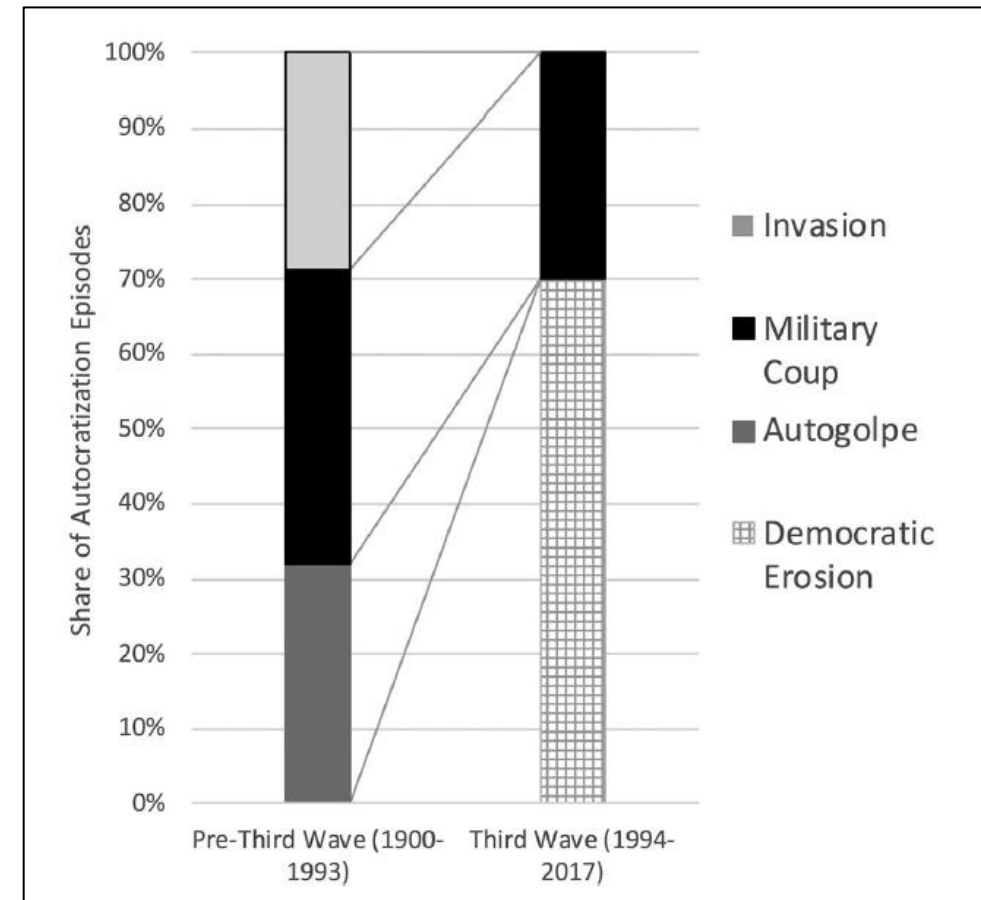

Bermeo ([2016](#))

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE VAN EXTERNE DREIGINGEN ... NAAR INTERNE DREIGINGEN

Sinds 1994 (3e golf): democratische erosie vooral door democratisch gekozen leiders.

Het vergroten van de eigen macht van democratisch gekozen leiders heet *executive aggrandizement* (Bermeo, [2016](#))

Lührmann en Lindberg ([2019](#))

The Path to American Authoritarianism

*What Comes After
Democratic Breakdown*

STEVEN LEVITSKY
AND LUCAN A. WAY

March/April 2025

Published on February 11, 2025

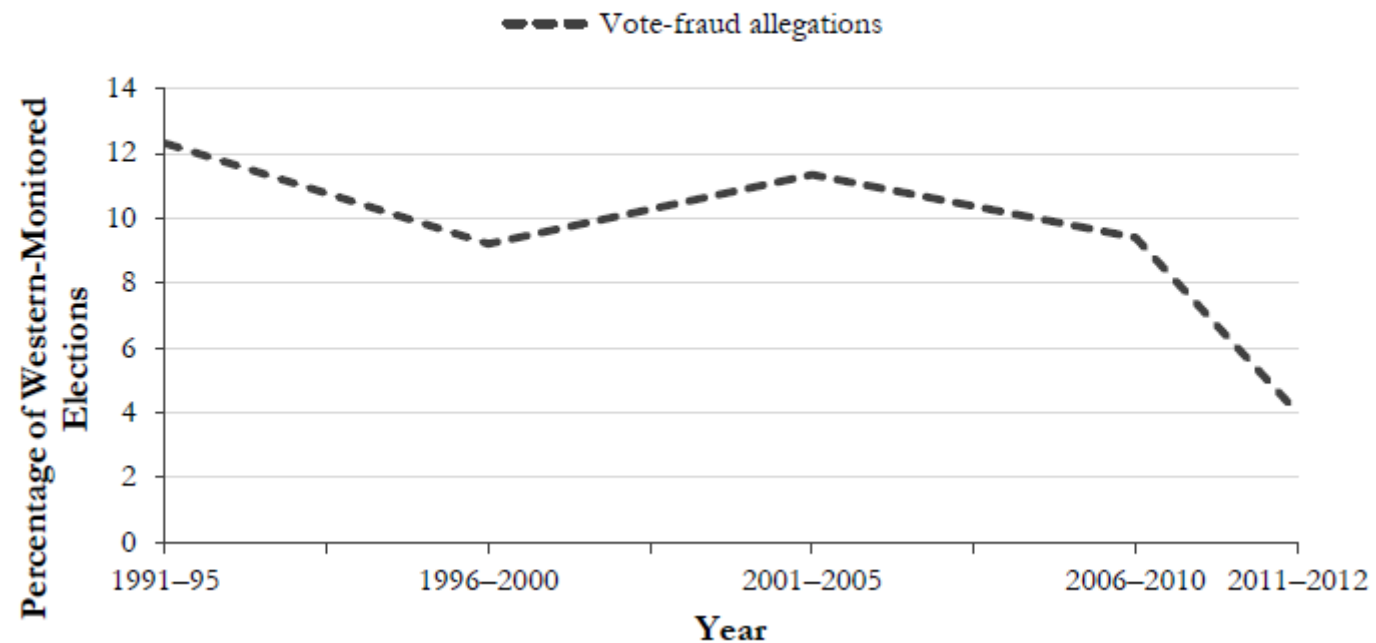
Sinds 1994
democrati

Het vergro
gekozen le
(2016)

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE **VAN DE ELECTORALE DIMENSIE ...**

Voor 1994 (1^e en 2^e golven): voornamelijk gericht op de electorale aspecten van democratie

**FIGURE 2—VOTE-FRAUD ALLEGATIONS BY WESTERN MONITORS
IN POST-1975 DEMOCRACIES, 1991–2012**

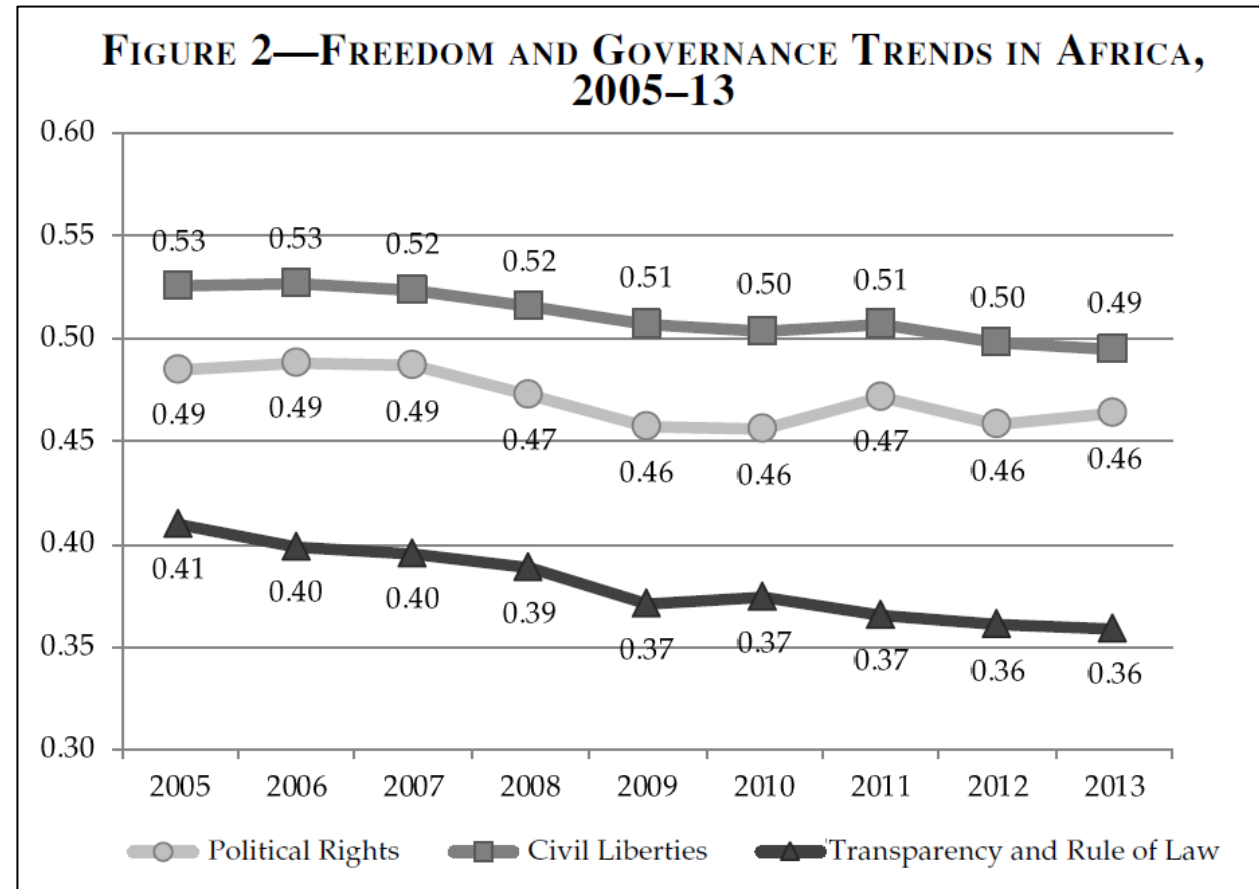

Bermeo ([2016](#))

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE VAN DE ELECTORALE DIMENSIE ... NAAR DE LIBERALE DIMENSIE

Na 1994 (3^e golf): voornamelijk gericht op de liberale aspecten van democratie

- Burgelijke vrijheden
- Macht en tegenmacht (*checks and balances*, *'rule of law backsliding'*, zie bijvoorbeeld Scheppele en Pech, [2018](#))
- Delegitimeren van opposenten
- Bevragen van democratische normen

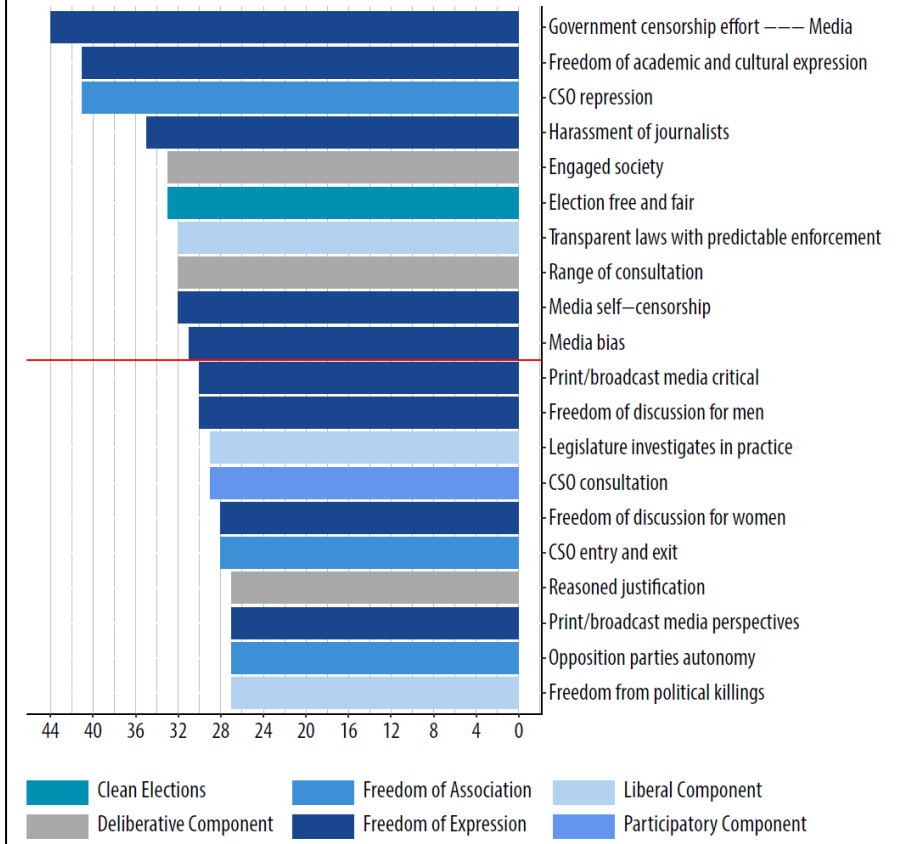
Diamond ([2015](#))

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE VAN DE ELECTORALE DIMENSIE ... NAAR DE LIBERALE DIMENSIE

Na 1994 (3^e golf): voornamelijk gericht op de liberale aspecten van democratie

- Burgelijke vrijheden
- Macht en tegenmacht (*checks and balances*, *'rule of law backsliding'*, zie bijvoorbeeld Scheppele en Pech, [2018](#))
- Delegitimeren van opposenten
- Bevragen van democratische normen

FIGURE 8. TOP 20 DECLINING INDICATORS, 2014–2024

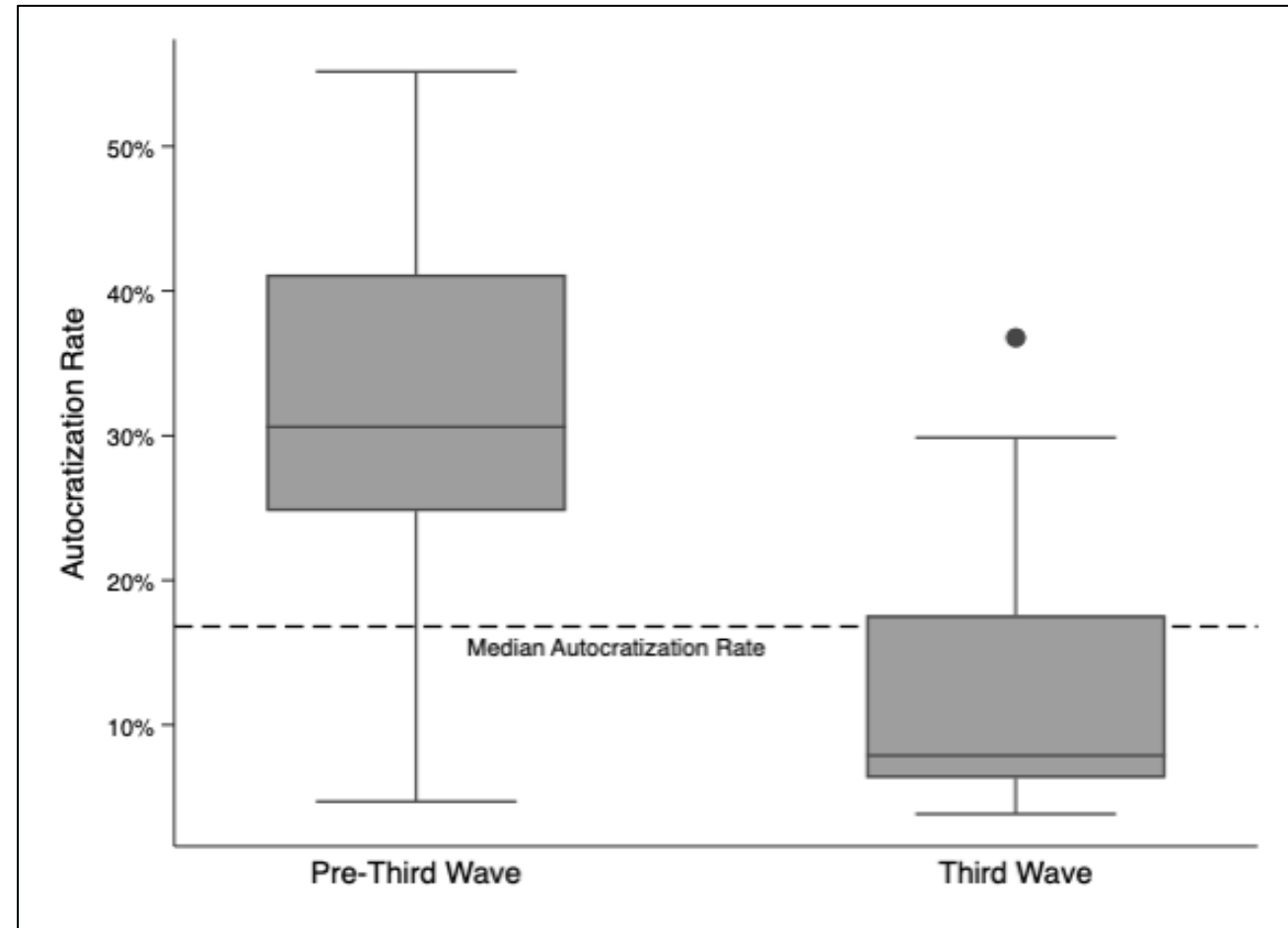

V-Dem Democracy Report ([2025](#))

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE VAN SNEL ... NAAR LANGZAAM

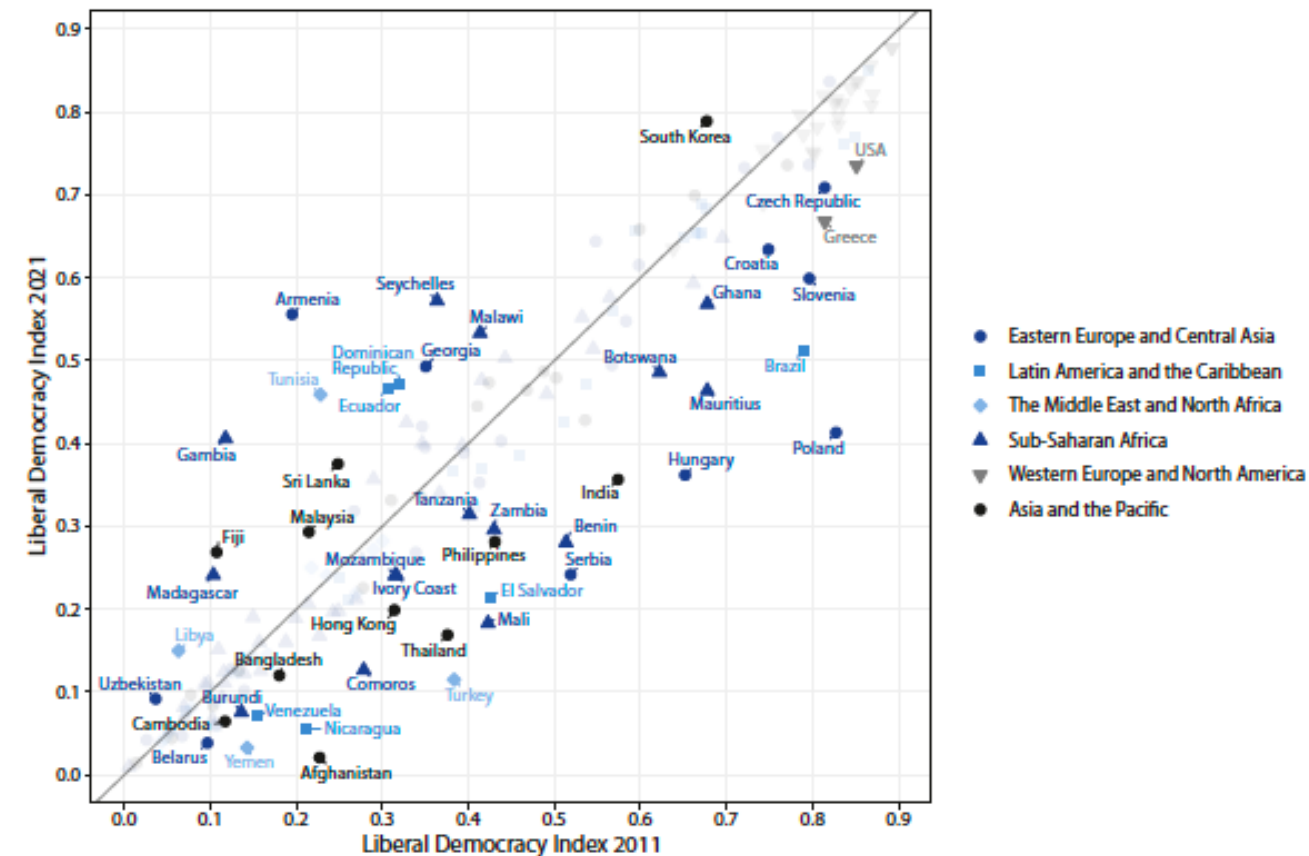
Voor 1994 (1^e en 2^e golven): grote, snelle veranderingen (*ruptures*)

Na 1994 (3^e golf): Kleine, verborgen, incrementele veranderingen (*reforms*)

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE EN OVERAL TER WERELD

FIGURE 10: ADVANCES VS. DECLINES ON THE LIBERAL DEMOCRACY INDEX (LDI), 2011–2021

V-Dem Democracy Report ([2022](#))

Aspirant-autocraten ...

- ... die democratisch gekozen zijn in vrije en eerlijke verkiezingen
- ... die langzaam en incrementeel democratie ondermijnen
- ... terwijl ze blijven zeggen dat ze democratisch zijn

En staten ...

- ... waar democratie eerst *'the only game in town'* was (Linz en Stepan, [1996](#))
- ... en waarin de instituten nog steeds democratisch lijken (*'Frankenstate'*, see Scheppele, [2013](#))

EMERGING MARKETS JULY 28, 2018 / 1:47 PM / UPDATED 5 YEARS AGO

Hungarian PM sees shift to illiberal Christian democracy in 2019 European vote

By Reuters Staff

3 MIN READ

BUDAPEST (Reuters) - Hungarian Prime Minister Viktor Orban said on Saturday that European parliament elections next year could bring about a shift toward illiberal "Christian democracy" in the European Union that would end the era of multiculturalism.

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

OVERZICHT

1

Wat is democratie?

2

Wat is democratische erosie?

3

Wat kunnen we in Nederland leren van landen om ons heen?

4

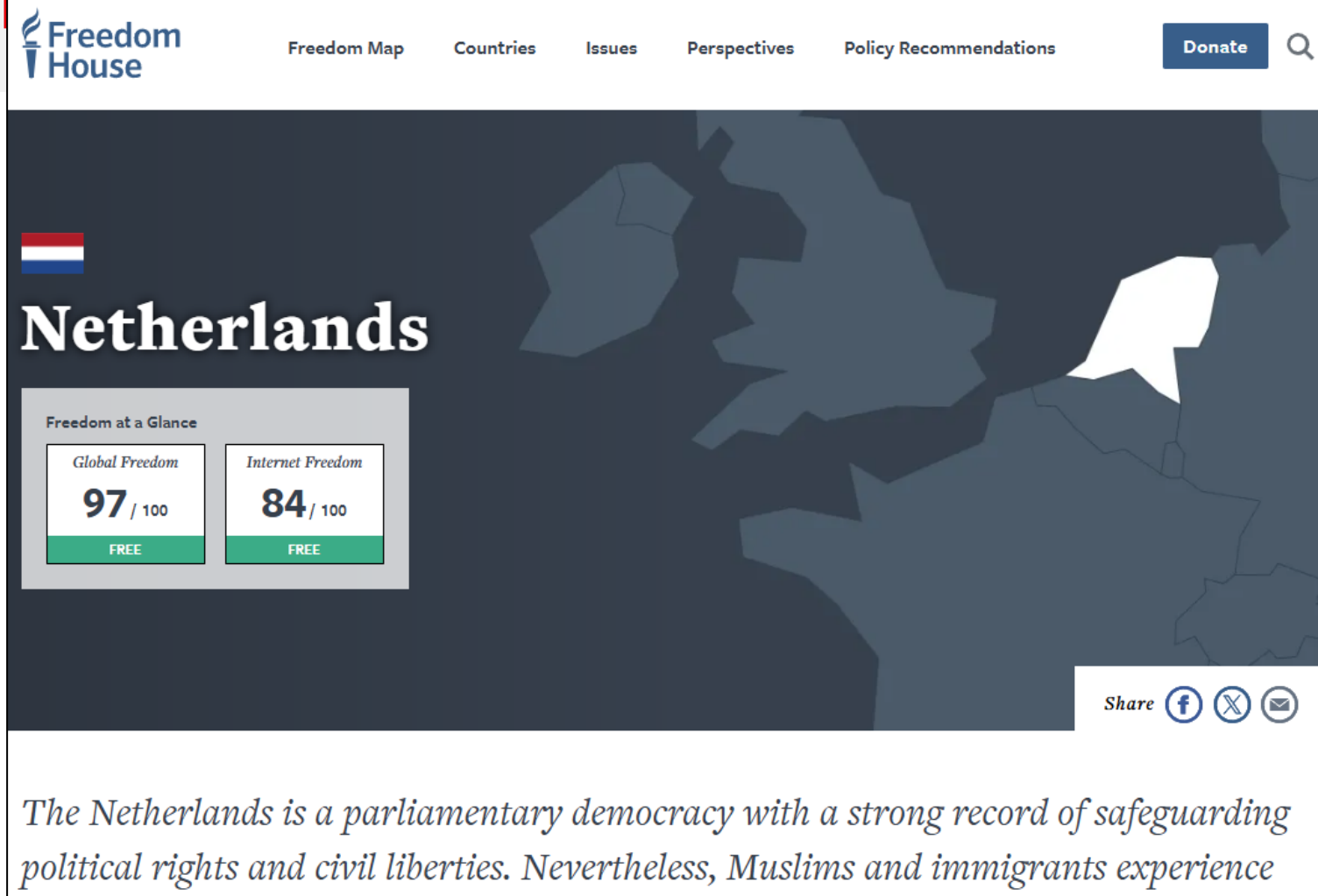
Hoe werkt de verdediging van de democratie?

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT KUNNEN WE IN NEDERLAND LEREN VAN LANDEN OM ONS HEEN?

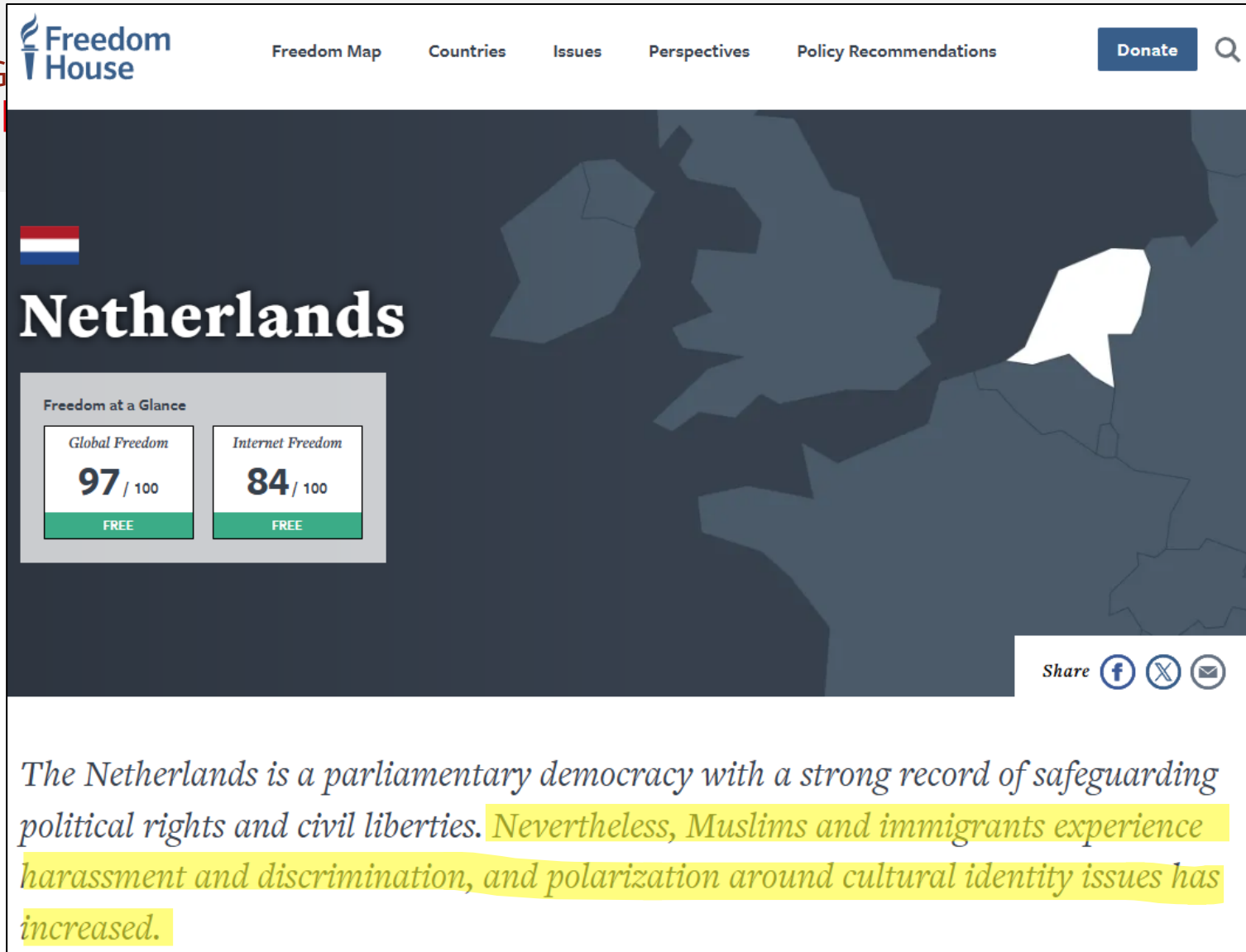
DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT KUNNE

Reuters ([2025](#))

DE VERDEDIGING
WAT KUNNE

Freedom House

Freedom Map Countries Issues Perspectives Policy Recommendations Donate

 Netherlands

Freedom at a Glance

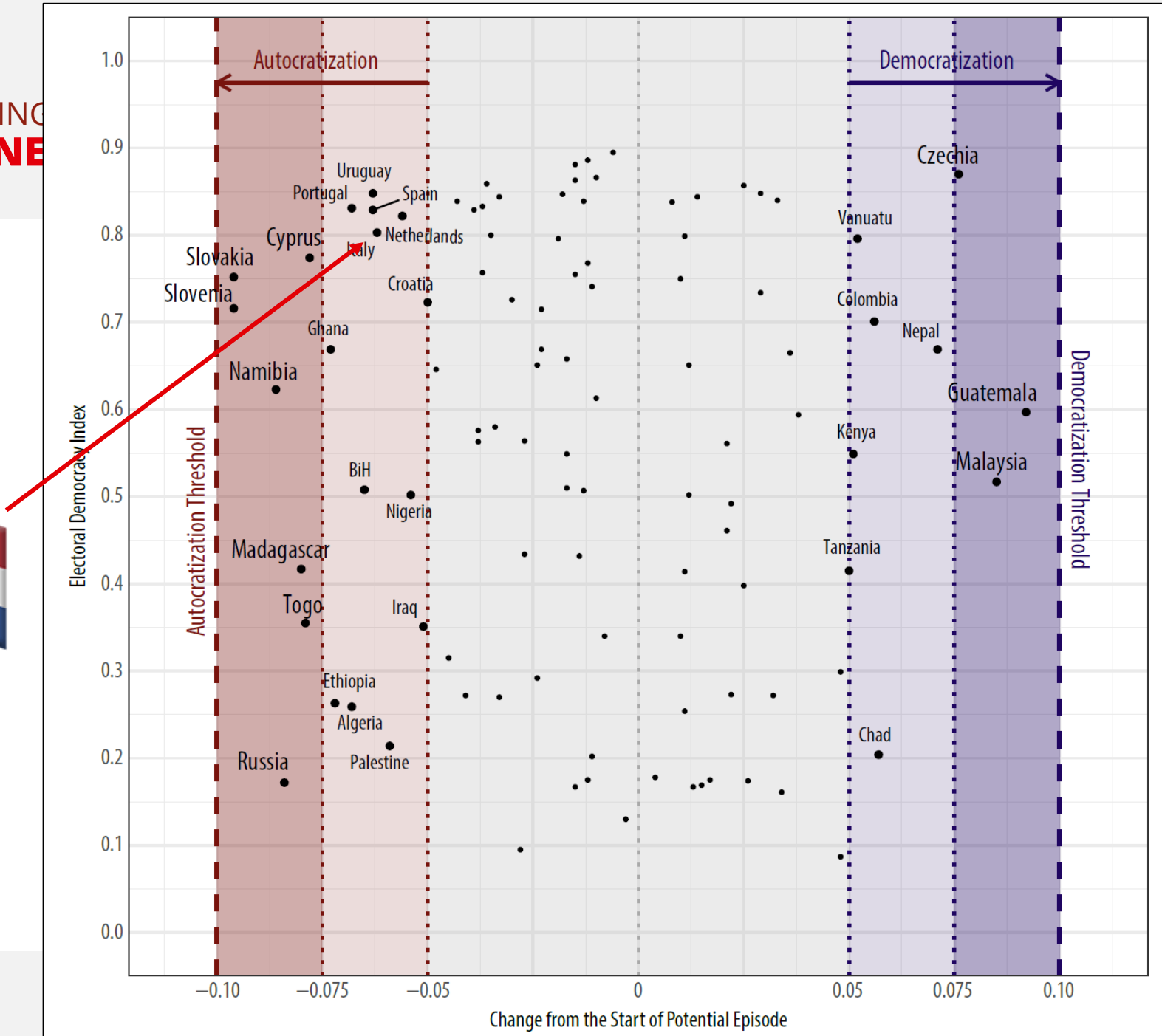
Global Freedom	Internet Freedom
97 / 100	84 / 100
FREE	FREE

Share

The Netherlands is a parliamentary democracy with a strong record of safeguarding political rights and civil liberties. Nevertheless, Muslims and immigrants experience harassment and discrimination, and polarization around cultural identity issues has increased.

Reuters ([2025](#))

DE VERDEDIGING WAT KUNNE

Indonesië 2009

PREZYDENTURA przemienie,
GDYNIA HANBA zostanie,
NARÓD nie zapomni !!!

KOD

Polen

2017

Verenigde Staten

2025

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT KAN VOLT LEREN VAN LANDEN OM ONS HEEN?

DOE IETS NIEUWS

Verkiezingsprogramma

Tweede Kamerverkiezingen 2025

Volt

Verkiezingsprogramma Volt ([2025](#))

Wet politieke partijen

Partijverboden zijn een vorm van 'militante democratie' (Bourne en Bértoa, [2017](#), Malkopoulou en Kirshner, [2019](#), zie ook '*democratic hardball*' in Bateman, [2025](#))

Maar: het zijn juist dit soort instituten en regels die misbruikt worden door aspirant-autocraten

Vernieuwing van het kiesstelsel

- We versterken de Nederlandse democratie door in de Wet Politieke Partijen op te nemen dat politieke partijen intern aan democratische minimeisen moeten voldoen. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheid voor mensen om lid te worden van een politieke partij en stemrecht voor die leden. We volgen het voorbeeld van Duitsland, Spanje, Portugal en andere democratieën waar dit vanzelfsprekend is.
- Als uiterste redmiddel moet het volgens Volt mogelijk zijn om politieke partijen te verbieden. Door alleen een partijverbod op te nemen in het wetsvoorstel Wet politieke partijen introduceert het kabinet een politiek kernwapen. Dat zal vanwege zijn alles-of-niets-aard nooit gebruikt worden. Volt wil daarom dat een waarschuwendende escalatieladder in deze wet wordt opgenomen.

Verkiezingsprogramma Volt ([2025](#), p. 139)

Wet politieke partijen

🔥 Vuur met vuur bestrijden

of

🌟 *'The forceless force of the better argument'*
(Tomini et al., [2023](#), p. 129, gebaseerd op Habermas, [1966](#))

De Groene Amsterdammer ([2025](#))

Profiel: Adam Bodnar

'Ik wandel door een mijnenveld'

De Poolse justitieminister Adam Bodnar probeert de democratie van zijn land te herstellen. Die werd acht jaar lang gesloopt door zijn rechts-populistische voorgangers. Maar hoe ruim je de puinhopen op zonder zelf de spelregels te breken?

Kasper Goethals en Coen van de Ven

5 juni 2024 – verschenen in **nr. 23**

Cadeau geven 📁

Delen ➦

Leeslijst 📖

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT KAN VOLT LEREN VAN LANDEN OM ONS HEEN?

- Volt vindt dat Nederlandse wet- en regelgeving aan de Grondwet getoetst moet kunnen worden. Daarom wil Volt dat het toetsingsverbod uit artikel 120 van de Grondwet wordt geschrapt. Zo kunnen onrechtmatige situaties, zoals onrechtmatige registratie van ras of etniciteit, gecorrigeerd worden. Het versterkt bovendien de waarde van grondrechten in de samenleving. Op het moment dat de Tweede Kamer wordt uitgebreid en constitutionele toetsing wordt ingevoerd, wil Volt dat de Eerste Kamer wordt afgeschaft.

Verkiezingsprogramma Volt ([2025](#), p. 142)

*

Op pagina 142 van het verkiezingsprogramma stelt VOLT: 'Op het moment dat de Tweede Kamer wordt uitgebreid en constitutionele toetsing wordt ingevoerd, wil Volt dat de Eerste Kamer wordt afgeschaft.'

De commissie beoordeelt dit voorstel als GEEL.

Toelichting:

De afschaffing van de Eerste Kamer, de chambre de reflexion, zal leiden tot een verschuiving van de checks and balances tussen de staatsmachten. Verschil met constitutionele toetsing door de rechter is dat de Eerste Kamer wetgeving toetst voor inwerkingtreding, waarna nog aanpassing of het niet aannemen van de wet mogelijk is, terwijl de rechter na afschaffing van artikel 120 Grondwet alleen in concrete zaken kan oordelen over reeds geldende wetten. Dit voorstel brengt daardoor een risico mee voor de rechtsstatelijke kwaliteit van wetgeving.

De Eerste Kamer

De EK is een fundamenteel onderdeel van de 'tegenmacht' in Nederland

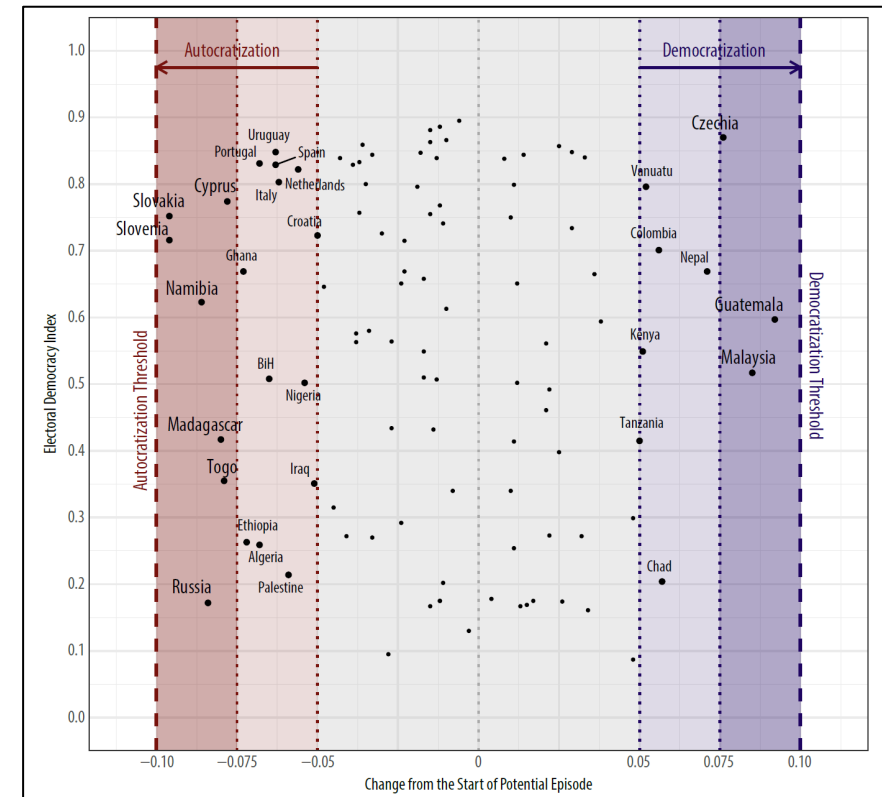
Power-sharing vermindert de kans op autocratisering (Laebens en Lührmann, [2021](#), Graham et al., [2017](#))

Het actief aanpassen en verminderen van tegenmacht organisaties is vrijwel altijd een actie die aspirant-autocraten nemen (Van Lit en Van Ham, [2026](#))

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

WAT KUNNEN WE IN NEDERLAND LEREN VAN LANDEN OM ONS HEEN?

Nederland is niet 'immuun'

V-Dem Democracy Report (2025)

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE WAT KUNNEN WE IN NEDERLAND LEREN VAN

Nederland is niet 'immuun'

Bedreigingen komen niet alleen 'van rechts' (al is extreemrechts op dit moment wel de grootste dreiging, zie Svolik et al., 2023)

RESEARCH ARTICLE

Administrative democratic defence: Under what circumstances do civil servants counter autocratisation?

Joep Van Lit

Political Science, Radboud University Nijmegen, Netherlands
Email: joep.vanlit@ru.nl

(Received 3 February 2025; revised 24 October 2025; accepted 26 November 2025)

Abstract

When democracy is eroded by democratically elected incumbents, it is up to others to defend democracy and sustain the democratic institutions. An emerging body of research looks at the roles, challenges, and tactics of these democratic defenders, yet there is no research that explores under what circumstances civil servants move from bystanders to democratic defenders. I argue that civil servants are prime candidates to defend democracy against incumbent-led autocratisation, which I conceptualise as 'administrative democratic defence'. Based on in-depth, semi-structured elite interviews in the Netherlands, I argue that administrative democratic defence only occurs when three dilemmas are successfully navigated: civil servants need to perceive they have the capability to recognise autocratisation, they need to perceive they have access to legitimate instruments to halt it, and they need to be willing to use those instruments. In addition, I show how a resilient democracy requires continued awareness and action on its part – even in a highly democratic and liberal context.

Keywords: Democratic defence; incumbent-led autocratisation; civil servants; administrative activism; elite interviews

You ought to be careful. People will think you are ... up to something.
Severus Snape in Harry Potter and the Philosopher's Stone

Introduction

'But we *are* the checks and balances?!' (author's interview with *Hannah**)¹ one civil servant exclaimed, when I asked them about their role as defenders of democracy, surprised about my question and forceful about their position. *Hannah** went on to explain how they defended democracy in the past and present. They gave examples of a civil servant's everyday work: countering the political leadership's proposals with practical considerations and advising them on better or alternative routes of action. But they also expressed their doubts about their role when a proposal seems not only impractical or infeasible, but also undemocratic. When this happens, there is no everyday response. Civil servants then enter a grey zone, between administrative neutrality and administrative activism, fraught with dilemmas. In this paper, I therefore ask and explore under what circumstances administrative democratic defence against incumbent-led autocratisation unfolds.

¹As I explain in the 'Empirical approach' below, I refer to the interviewees in this study with pseudonyms. Throughout the paper, I put asterisks (*) next to the pseudonyms to emphasise this.

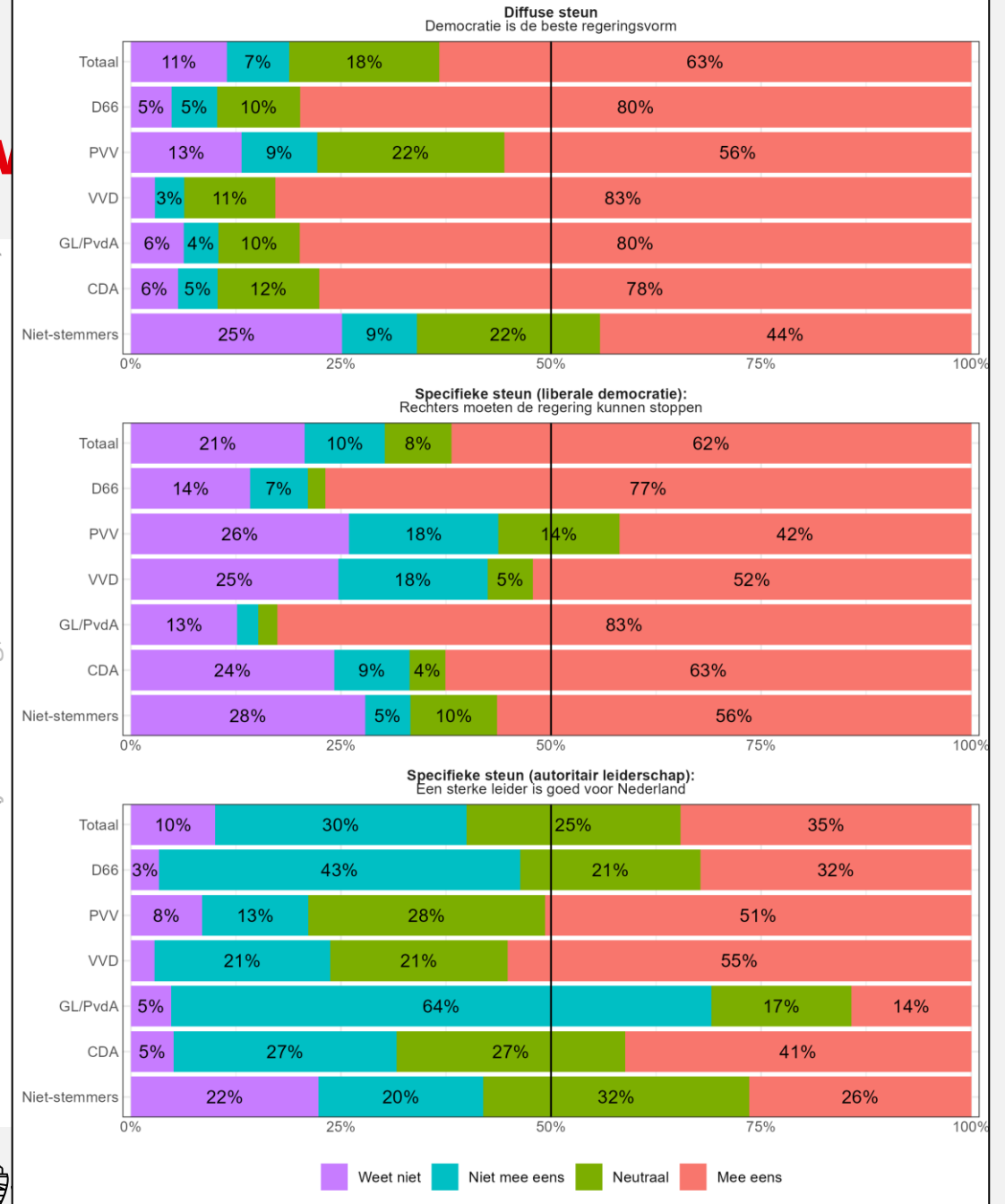
DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE WAT KUNNEN WE IN NEDERLAND LEREN VAN

Nederland is niet 'immuun'

Bedreigingen komen niet alleen 'van rechts' (al is extreemrechts op dit moment wel de grootste dreiging, zie Svolik et al., [2023](#))

De steun voor de Nederlandse liberale democratie (de democratische rechtsstaat) is gepolitiseerd

Van Lit en Van Alebeek (forthcoming, Nationaal Kiesersonderzoek)

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

OVERZICHT

1

Wat is democratie?

2

Wat is democratische erosie?

3

Wat kunnen we in Nederland leren van landen om ons heen?

4

Hoe werkt de verdediging van de democratie?

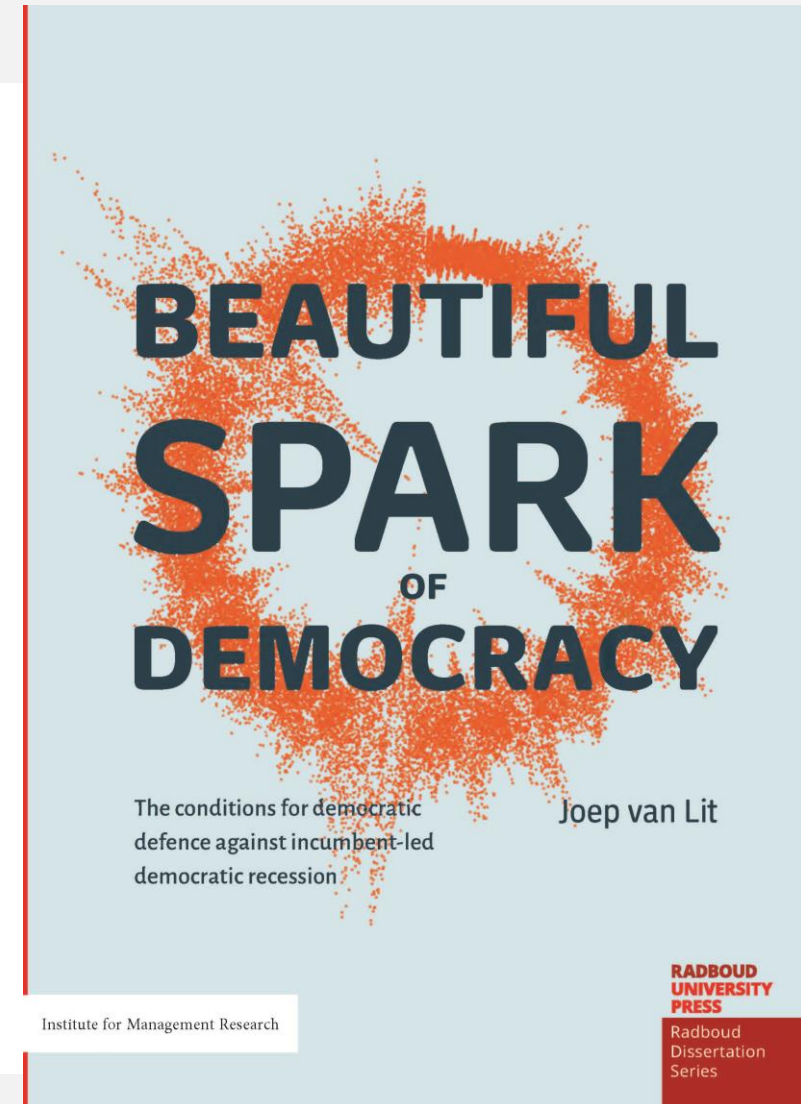
DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

DEMOCRATISCHE PROFESSIONALS EN BURGERS

Autocratische problemen

Autocratisering ...

- ... is moeilijk te herkennen;
- ... gaat in geleidelijke stapjes;
- ... wordt vaak veroorzaakt door democratisch gekozen aspirant-autocraten

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

DEMOCRATISCHE PROFESSIONALS EN BURGERS

Autocratische problemen

Autocratisering ...

- ... is moeilijk te herkennen;
- ... gaat in geleidelijke stapjes;
- ... wordt vaak veroorzaakt door democratisch gekozen aspirant-autocraten

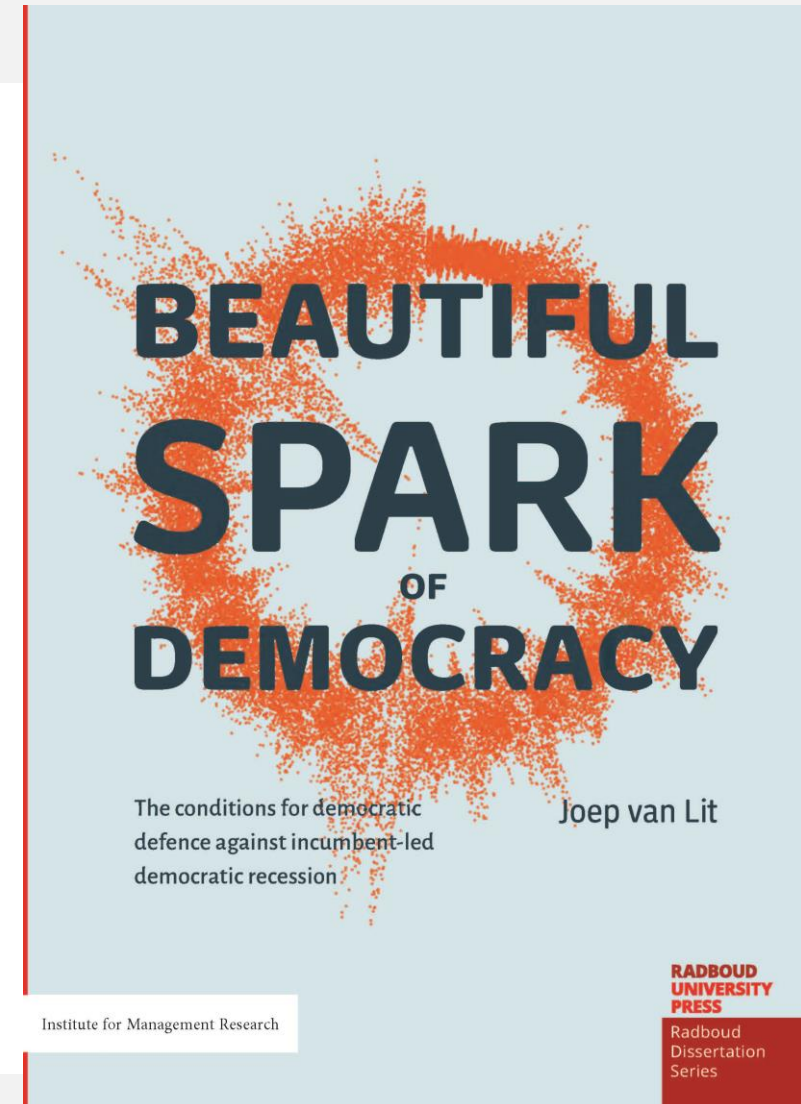
Democratische oplossingen

Democratische professionals

Gewone burgers

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

DEMOCRATISCHE PROFESSIONALS EN BURGERS

Democratische professionals

Kunnen de moeilijkheid herkennen

Omdat ze in de 'democratische instituten' werken

Omdat ze 'democratische kennis en expertise' hebben

Omdat ze (niet-)binden advise kunnen (en moeten) geven

Democratische professionals

Minister-president stelt nieuwe wetgeving voor

gisteren

OSLO, Noorwegen — De minister-president van Noorwegen heeft voorgesteld om een nieuwe organisatie op te richten die de bevoegdheid heeft om rechters van het Hooggerechtshof te ontslaan. Als de wet van kracht wordt, heeft de minister-president de bevoegdheid om de leden van deze nieuwe organisatie te benoemen. Het voorstel wordt gesteund door de regeringspartij van de minister-president met het argument dat deze nieuwe organisatie de toenemende corruptie in de rechterlijke macht zal bestrijden. Het Hooggerechtshof van Noorwegen heeft echter een sterk negatief advies uitgebracht tegen het voorstel. Het parlement heeft aangekondigd het voorstel van de minister-president in de volgende zitting te bespreken.

Van Lit en Meijers ([2025](#)), zie ook Hobolt en Osnabrügge ([2024](#))

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE DEMOCRATISCHE PROFESSIONALS EN BURGERE

Democratische professionals

RESEARCH ARTICLE

Administrative democratic defence: Under what circumstances do civil servants counter autocratisation?

Joep Van Lit

Political Science, Radboud University Nijmegen, Netherlands
Email: joep.vanlit@ru.nl

(Received 3 February 2025; revised 24 October 2025; accepted 26 November 2025)

Abstract

When democracy is eroded by democratically elected incumbents, it is up to others to defend democracy and sustain the democratic institutions. An emerging body of research looks at the roles, challenges, and tactics of these democratic defenders, yet there is no research that explores under what circumstances civil servants move from bystanders to democratic defenders. I argue that civil servants are prime candidates to defend democracy against incumbent-led autocratisation, which I conceptualise as ‘administrative democratic defence’. Based on in-depth, semi-structured elite interviews in the Netherlands, I argue that administrative democratic defence only occurs when three dilemmas are successfully navigated: civil servants need to perceive they have the capability to recognise autocratisation, they need to perceive they have access to legitimate instruments to halt it, and they need to be willing to use those instruments. In addition, I show how a resilient democracy requires continued awareness and action on its part – even in a highly democratic and liberal context.

Keywords: Democratic defence; incumbent-led autocratisation; civil servants; administrative activism; elite interviews

You ought to be careful. People will think you are ... up to something.
Severus Snape in Harry Potter and the Philosopher’s Stone

Introduction

‘But we *are* the checks and balances?!’ (author’s interview with *Hannah**)¹ one civil servant exclaimed, when I asked them about their role as defenders of democracy, surprised about my question and forceful about their position. *Hannah** went on to explain how they defended democracy in the past and present. They gave examples of a civil servant’s everyday work: countering the political leadership’s proposals with practical considerations and advising them on better or alternative routes of action. But they also expressed their doubts about their role when a proposal seems not only impractical or infeasible, but also undemocratic. When this happens, there is no everyday response. Civil servants then enter a grey zone, between administrative neutrality and administrative activism, fraught with dilemmas. In this paper, I therefore ask and explore under what circumstances administrative democratic defence against incumbent-led autocratisation unfolds.

¹As I explain in the ‘Empirical approach’ below, I refer to the interviewees in this study with pseudonyms. Throughout the paper, I put asterisks (*) next to the pseudonyms to emphasise this.

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE

DEMOCRATISCHE PROFESSIONALS EN BURGERS

Gewone burgers

Kunnen de een nieuwe meerderheid vormen

Door te stemmen op pro-democratische partijen (cf. Gamboa, [2022](#))

Door te protesteren, brieven te schrijven, te posten op X, ter ondersteuning van de democratische professionals

Door hun eigen partij scherp te houden

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE
HANDELINGSPERSPECTIEVEN

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE
HANDELINGSPERSPECTIEVEN

DE VERDEDIGING VAN DE DEMOCRATIE **HANDELINGSPERSPECTIEVEN**

Welke democratische verdedigingsacties denkt u dat **effectieve** en/of **legitieme** handelingsperspectieven zijn voor democratische professionals?

En welke democratische verdedigingsacties zou u **zelf** willen ondernemen?

Ik ben nu bezig met het opzetten van een vragenlijst voor ~14.000 mensen in 12 landen (NL, VS, VK, DLD, SP, ZW, ZK, PL, MX, JP, ZA, BR).

Uw antwoorden kunnen dit (graag!) inspireren.

De verdediging van de democratie

Volt Rheden – Jansen en de Feijter

Joep van Lit (joep.vanlit@ru.nl)

6 maart 2026